

EURO TULEE – ONKO SUOMI VALMIS

Pankinjohtaja Sinikka Salon puhe Lapin kuntapäivillä 7.9.2001

Hyvät kuulijani, olen iloinen siitä, että minut on kutsuttu tänne kuntapäiville keskustelemaan kanssanne Lapin alueen ajankohtaisista ja tulevista haasteista. Yksi aivan lähitulevaisuuden tehtävistä on rahanvaihto markoista euroiksi, ja haluaisin kertoa teille eurojen käyttöönottoon liittyvistä kysymyksistä sekä yleisesti että hiukan myös siitä, miten arvelen rahaliiton vaikuttavan täällä Lapissa. – Niin kuin ehkä olette jo panneetkin merkille, Lappi on ensi vuoden alusta alkaen läsnä jokaisen suomalaisen kukkarossa, sillä suomalaisen kahden euron kolikon kansallisella puolella, siis sillä ”kruunapuolella” on kuvattuna lakan eli hillan kukka. Minusta tämä hillaraha on ehkä eurokolikoista kaunein, ja vain Irlannin eurokolikot, joissa on maan kansallissoittimen harpun kuva, ovat kauneutensa puolesta lähes samaa luokkaa.

* * *

Tänään on enää vähemmän kuin neljä kuukautta siihen, kun markat ja pennit kukkaroissamme alkavat vaihtua euroiksi ja senteiksi. Euro tulee, ja meiltä keskuspankkilaisilta usein kysytään, onko Suomi valmis tähän suureen muutokseen?

Kysymys on aiheellinen, koska tapahtuma on mullistava, ja historiallinenkin. Suomessa on vastaavia rahanvaihto-operaatioita toteutettu vain kolme kertaa aikaisemmin. Vuoden 1963 rahauudistus, jolloin markan arvo satakertaistettiin, oli nyt edessä olevaa paljon helpompi, vaikka silloinkin jouduttiin laskemaan liikkeeseen uudet setelit. Sitä edeltäviä rahanvaihtoja joudutaankin etsimään jo paljon kauempaa historiasta. Vuosien 1860-65 rahanvaihdossa, joka yhdistetään J.V. Snellmanin nimeen, ruplat vaihdettiin markoiksi siten, että yksi rupla vastasi neljää markkaa. Suomen rahahistorian ehkä vaativin setelinvaihto-operaatio oli ”hänen hirmuisuutensa” Lars Gabriel von Haartmanin toteuttama vuoden 1840 raharealisaatio, jolloin Suomessa liikkeessä ollut ruotsalainen seteliraha vedettiin liikkeestä ja laskettiin liikkeeseen hopeaan sidotut Suomen Pankin ruplasetit. Tätä rahanvaihtoa varten mm. perustettiin Suomen

Pankin ensimmäiset neljä haarakonttoria Turkuun, Vaasaan, Kuopioon ja Ouluun. Muita varsinaisia pankkeja ei maassa tuolloin vielä ollutkaan.

Tällä kertaa varsinainen setelinvaihto on tarkoitus toteuttaa niin, että kansalaisten ei tarvitsisi tulla pankkeihin vaihtamaan seteleitään, vaan vanhat setelit poistuisivat kierrosta normaalia tietä lähinnä vähittäiskauppojen kassojen kautta. Uudet setelit tulisivat liikkeelle myös normaaleja reittejä: pääosin pankkiautomaateista, ja pienemmät setelit ja kolikot (eli alle 10 euron rahat) lähinnä kauppojen antaman vaihtorahan muodossa. Tällä tavoin liikkeessä oleva raha vaihtuu uusiin mahdollisimman kitkatta tammi- ja helmikuun kuluessa. Tämähän on se aika, joka on varattu markkojen ja eurojen rinnakkaiselle käytölle. Ensi maaliskuun alusta alkaen markat eivät enää ole laillisia maksuvälineitä, eikä niitä ole kenenkään velvollisuus ottaa vastaan, paitsi Suomen Pankin, joka lunastaa markkoja vielä kymmenen vuoden ajan.

On tietysti mahdollista, että joillakin ihmisillä on syystä tai toisesta suuria käteisvarantoja, ja nämä tulevat vaihdettaviksi pankeissa rahanvaihtojakso aikana. Tässä yhteydessä voi tulla esiin erilaisia rikollisesti hankittuja ”mustia kassoja” ja siksi Rahoitustarkastus onkin ohjeistanut pankkeja rahanpesutapausten varalta.

Suomessa setelinvaihto on pienempi urakka kuin monessa muussa Euroalueen maassa, koska meillä liikkeessä olevan setelistön määrä on paljon pienempi kuin useimmissa muissa maissa. Meillä käteistä on kierrossa vain noin kaksi prosenttia BKT:n arvosta, kun Euroalueen keskiarvo on tähän verrattuna yli kaksinkertainen ja joissakin maissa, kuten Espanjassa liki viisinkertainen. Vähäinen käteisrahan määrä Suomessa johtuu varmasti meidän maksujärjestelmämme erityisen pitkälle viedystä automaatiosta.

Setelien vaihtamista suurempi projekti ainakin Suomessa onkin tilirahaa käsittelevien elektronisten järjestelmien, kuten kirjanpito- ja laskutusohjelmistojen uusiminen euroja käyttäväksi. Esimerkiksi kaikkien vuonna 2002 eräntyvien laskujen pitää olla euroina. Kirjanpito- ja laskutusjärjestelmien uusiminen on ollut käynnissä yrityksissä ja julkishallinnossa jo pitkään, ja syytä onkin, sillä uusien ohjelmien käyttöönotto ja testaus vaatii sekin oman aikansa. Kaikesta

huolellisesta valmistelusta huolimatta luulen, että joitakin sekaannuksia aina sattuu, ja tästä voi tulla ikävääkin keskustelua ensi vuoden alkukuukausina. Toivottavasti kuitenkin eurokonversio sujuu yhtä hyvin kuin edellinen iso ATK-järjestelmien uudistushanke, vuosituhaten vaihtuminen, jota ennakkoon paljon pelättiin.

Setelinvaihtoon liittyy kuitenkin muitakin tehtäviä kuin pelkkää logistiikkaa. Erittäin tärkeää on, että kaikki ihmiset, nuorista vanhoihin oppivat nopeasti tunnistamaan uudet rahat. Muuten on olemassa vaara, että vuoden alussa tulee liikkeeseen väärennöksiä, joiden tekijät luottavat ihmisten tietämättömyyteen. Sitä paitsi rahojen käsittelyssä voi sattua kalliitakin virheitä, jos ihmiset sotkevat eriarvoiset rahat keskenään. Eurosetelit tosin ovat keskenään erikokoisia, mikä auttaa nopeasti ja varmasti erottamaan isot setelit pienempiarvoisista.

Tiedon ja tutustumisen tarve on varmasti suuri, ja nyt syksyn kuluessa järjestetäänkin useita informaatiokampanjoita joilla tietoa koetetaan jakaa. Suomen Pankki on juuri käynnistänyt oman kampanjansa, jonka tärkein osa on jokaiseen kotiin jaettava esite. Esitteen tarkoituksena on lähinnä esitellä uudet rahat ja niiden turvatekijät, jotka auttavat tunnistamaan mahdolliset väärennökset. Suomen Pankin esitettä seuraa lokakuussa Valtiovarainministeriön, EU:n ja Kuluttajaviraston esite, jossa kerrotaan eurojen käyttöönotosta yleisemmin. Suurin kampanja on kansainvälinen ns. Euro2002 –kampanja, josta varten on luotu erityinen yhteistyöverkosto, ns. eurokumppanit. Siinä ovat mukana kaikki euroalueen keskuspankit ja niiden lisäksi mm. pankit ja vähittäiskaupan organisaatiot.

Yksi mielenkiintoinen osa tätä eurorahojen tunnettuisuutta parantavaa kampanjointia on se, että jo joulukuun puolivälissä kioskeihin tulee myyntiin pakkaus, jossa on aitoja eurokolikoita. Tämä ennakkomyynti tapahtuu Valtiovarainministeriön laskuun, metallirahathan kuuluvat Suomessa ministeriön vastuulle, ja senkin tarkoituksena on antaa ihmisille mahdollisuus tutustua uusiin rahoihin jo ennakoita. Rahahuollollista merkitystä kolikkojen ennakkojakelulla ei ole tarkoitettu olevan. Rahoja ei myöskään pitäisi käyttää maksamiseen ennen vuodenvaihdetta.

Eurotiedotus on Suomessa lähtenyt erinomaisen hyvin käyntiin, mistä kertoo sekin, että suoritettujen haastattelututkimusten mukaan suomalaiset tuntevat jo aika hyvin euron käyttöönottoon liittyvät perusasiat, ja tietävät tulossa olevasta rahanvaihdosta enemmän kuin eurooppalaiset keskimäärin. Tältä pohjalta on syytä suhtautua optimistisesti siihen että kampanjat menevät perille, ja ihmiset tietävät miten vuoden vaihteessa toimitaan.

* *

Meitä keskuspankkilaisia monesti harmittaa, kun kuulemme sanottavan, että ”Suomi siirtyy euron ensi vuoden alusta”. Itse asiassahan rahapoliittiselta kannalta ajatellen olemme olleet euroa jo liki kolme vuotta, eli vuoden 1999 alusta. Markka on nämä vuodet ollut käytössä euron ”ilmenemismuotona”, mutta sekä juridisesti että rahapoliittisesti se on ollut vain euron eräs murto-osa. Psykologisesti katsoen tulossa oleva setelien vaihto on kuitenkin ilmeisesti erittäin merkittävä, koska jo tapahtunut rahapoliittinen muutos konkretisoituu nyt uudella tavalla ihmisten arkielämässä

Yhteisen rahapolitiikan odotettiin merkitsevän talouselämässä monenlaisia muutoksia ja haasteita. Joko nyt voidaan sanoa, oliko Suomi ajoissa valmis yhteiseen rahapolitiikkaan? Mitä tehtäviä on vielä edessäpäin?

Rahaliittoon valmistauduttaessa kiinnitettiin Suomen talouspoliittisessa keskustelussa erityistä huomiota siihen, että valuuttakurssimuutokset suhteessa muihin euroalueen maihin loppuvat ja että omaehtoiset valuuttakurssimuutokset, kuten devalvaatiot, tulevat aivan määritelmällisestikin mahdottomaksi. Tästä tehtiin laajasti se aivan oikea johtopäätös, että jatkossa niin valtiontaloudessa kuin yrityksissä ja työmarkkinoillakin pitää olla käytettävissä sellaiset reservit, joustot ja rahoituspuskurit, että huonojenkin suhdanteiden aikana tullaan toimeen ilman perinteistä valuuttakurssin tarjoamaa ”varaventiiliä”. Näiden pääomareservien luomista pidettiin keskeisimpänä osana Suomen valmistautumista rahaliittoon.

Tässä ei voi olla toteamatta, että tämä talouspoliittinen ja yritystaloudellinen johtopäätös oli varmasti aivan oikea, mutta olisi sillä ollut arvoa jo oman markan oloissakin elettäessä. Jos nämä ajatukset olisi otettu tosissaan jo aikaisemmin, ehkä Suomen markan historia viime vuosina ja vuosikymmeninä ei olisi ollut niin myrskyisä kuin millaiseksi se muodostui, kaikkine kustannuskriiseineen ja devalvaatioineen. Rahan arvon vakauden edellytyksiä ei kuitenkaan pystytty oman rahan oloissa rakentamaan. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan, ja nyt on sanottava, että Suomi näyttää valmistautuneen rahaliittoon tosissaan ja tehokkaasti. Sekä yritysten että pankkien taseet ovat nykyisin vahvemmat kuin vuosikymmeniin, ja valtiontalouskin on paremmassa kunnossa kuin useimmissa euromaissa. Lähtökohdat elämälle euromailmassa ovat siis tässäkin mielessä hyvät.

Rahaliitosta on jo sen verran kokemusta, että kuva sen käytännön vaikutuksista – sen hyödyistä ja sen aiheuttamista sopeutumistarpeista alkaa täsmentyä. Rahaliitto on varmasti vaikuttanut jonkin verran Suomen makrotaloudelliseen kehitykseen. Korot ja valuuttakurssit ovat määräytyneet yhteisen rahapolitiikan perusteella, ja rahapoliittiset päätökset ovat varmaan olleet jossain määrin erilaisia kuin mitä meillä oman, kelluvan markan olosuhteissa olisi tehty. Tätä ei kuitenkaan pitäisi liioitella. Vahvat kytkennät sitovat kaikkien Euroopan maiden rahapolitiikat yhteen – niin rahaliiton jäsenet kuin Ruotsin tapaiset "outs-maatikin".

Yksi rahaliiton tuntuvimmista vaikutuksista kuitenkin on, että se on tehnyt Suomen rahamarkkinoiden tilan melkein riippumattomaksi omasta kansallisesta suhdannetilanteestamme. Rahaliiton ensi vuodet olivat Suomen taloudessa kovan kasvun ja hurjan luottamuksen aikaa. Tämän taustalla oli tietenkin Suomen menestys televiestintäalalla ja laajemminkin korkean teknologian aloilla. Nyt, kun teknologiahuuma on maailmalla vaihtunut melkoiseksi pessimismiksi, tunnelmat ovat Suomessakin kääntyneet paljon negatiivisemmiksi.

Euron merkitystä Suomen kannalta voi pohtia tätä taustaa vasten lähtien kysymyksestä, miten markan arvo valuuttamarkkinoilla olisi mahtanut kehittyä kännykkähuman ollessa hurjimillaan, ja miten viime kuukausien suhdannekäänte olisi mahtanut siihen vaikuttaa. Varmaa vastausta näihin kysymyksiin ei voi antaa, ei edes vertaamalla Ruotsin kehitykseen, sillä tek-

nologiaboomin merkitys Suomessa oli paljon suurempi kuin siellä. Käsitykseni on, että jos emme olisi mukana rahaliitossa, markkaan olisi kohdistunut pari vuotta sitten todella kovia vahvistuspaineita, ja nyt tilanne voisi olla päinvastainen. Lopputulos olisi ollut, että teknologiaboomi – en rohkene puhua kuplasta, koska paljon positiivistakin saavutettiin – olisi heilutellut Suomen talouden muita sektoreita vielä enemmän kuin se nyt rahaliiton ja vakaan valuuttakurssin oloissa on voinut heiluttaa. Tämä on käytännön esimerkki siitä, millä tavalla rahaliiton jäsenyys suojaa Suomen kansantaloutta rahoitus- ja valuuttamarkkinoilta peräisin olevilta heilahteluilta.

Rahaliiton suurimmat ja kestävimät vaikutukset ovat – odotetusti – kuitenkin olleet poliittiset ja psykologiset. Olemme kaikki voineet nähdä, kuinka Suomen painoarvo eurooppalaisessa talouspolitiikassa on rahaliiton myötä kasvanut, ja Euroopan "ulkokehältä" olemme tavallaan siirtyneet "sisärenkaaseen". Tällä on luonnollisesti ollut paitsi poliittiset, myös taloudelliset seurauksensa. Tässä tulevat psykologia ja luottamus kuvaan mukaan. Kun takavuosina eräältä tunnetulta espanjalaiselta pankkimieheltä kysyttiin, miksi hän kannatti maansa liittymistä rahaliittoon, niin hän vastasi, että espanjalaiset ovat riittävästi kärsineet siitä, että heidän rahaansa pidetään "eksoottisena valuuttana". Varmaankin tämä meidän markkammekin pesetan tavoin takavuosina kärsi aika ajoin valuuttamarkkinoilla eksoottisuudestaan. Eksoottisuudesta, eli huonosta tunnettuudesta, maksettiin takavuosina melkoisena epävakautena, kun markkaan kohdistuva luottamus vaihteli ansiottoman hyvästä aiheettoman huonoon. Seurauksena oli paitsi korkojen heilahtelua, myös tarpeettomia vaikeuksia pienten ja keskisuurten yritysten ulkomaan operaatioiden kannalta.

Kaiken kaikkiaan euron taloudellinen merkitys Suomelle on siinä, että se luo rahoitusmarkkinoillemme vakautta ja luottamusta, jota olisi ollut muulla tavoin erittäin vaikea saavuttaa. Mitä paremmin eurooppalainen rahapolitiikka onnistuu, sitä vähemmän tavallisen kansalaisen tai yrittäjän tarvitsee ajatella raha- tai valuuttamarkkinoiden tapahtumia. Juuri tähän tavoitteeseen euroalueen vakaushakuinen rahapolitiikka tähtää.

*

*

Onko rahaliitolla merkitystä erityisesti Pohjois-Suomen ja Lapin elinkeinoelämälle? Koko Suomen talouskehityksen vakaus ja Suomen yleinen taloudellinen menestys ovat tietysti arvokkaita asioita kaikkien läänien ja maakuntien kannalta, mutta rahaliitolla on varmasti myös joitakin suurempiakin vaikutuksia Lapin elämään.

Yksi Lapin elinkeinoista, jonka voi odottaa hyötyvän euron käyttöönotosta erityisesti, on matkailu. Rahaliiton tavoitteenahan on yhdentää Euroopan markkinoita, ja tällä on arvioitu olevan merkitystä varsinkin pienten ja keskisuurten yritysten kannalta, koska niiden on vaikeampaa toimia useissa valuutoissa ja suojautua valuuttakurssiriskeiltä kun suuryritysten. Matkailun parissa toimivat yritykset ovat pieniä, mutta monilla niistä on markkinointikontakteja laajalti Euroopassa. Sitä mukaa kun asiakkaat lisääntyvässä määrin käyttävät internetiä hankkiessaan tietoa Lapin matkailupalveluista, markkinointikontaktit muuttuvat sitä paitsi yhä enemmän ”ruohonjuuritasolle”.

Euroon siirtymisellä – varsinkin yhdessä Schengenin sopimuksen kanssa – on matkailun kannalta se vaikutus, että Suomen matkailumarkkinat täysin integroituvat osaksi laajempia, Euroopan mittaisia markkinoita. Asiakkaan kannalta eri maiden väliset raja-aidat madaltuvat, valuutanvaihtokustannukset jäävät pois ja hintojen vertailtavuus radikaalisti muuttuu. Tämä viimeinen lienee erityisen merkittävä muutos. Ovat ihmiset tietysti ennenkin osanneet verrata Suomen markkoja Saksan markkoihin tai Hollannin guldeneihin, mutta hintojen noteeraaminen kotoisessa eurovaluutassa koko laajalla alueella, jolla asuu 300 miljoonaa ihmistä, tehostaa silti markkinoiden toimintaa aivan olennaisesti. Kynnys tulla Suomeen ja Lappiin madaltuu, mutta samalla täkäläiset yrittäjät joutuvat entistä avoimempaan ja kovempaan hintavertailuun manermaisten vaihtoehtojen kanssa.

Markkinoiden avautuminen merkitsee aina sekä haastetta että mahdollisuutta. Kiristynvä kilpailu laajenevilla markkinoilla tuottaa ongelmia niille yrityksille, jotka eivät pysty tarjoamaan muista erottuvaa laatua. Toisaalta se tuo suuria mahdollisuuksia niille yrityksille, jotka pystyvät ottamaan aloitteen omiin käsiinsä ja löytävät Euroopasta siellä olevan potentiaalisen ky-

synnän. Käsitykseni on, että Lapin matkailuelinkeinon pitäisi pyrkiä käyttämään euron tulon tarjoama mahdollisuus tehokkaasti hyväkseen, yhtäältä markkinointia tehostamalla, toisaalta kehittämällä palvelujaan keskieuropalaisen laatukäsityksen pohjalta. Olen itse asunut Keski-Euroopassa niin kauan, että olen tullut vakuuttuneeksi sekä sikäläisten kuluttajien suuresta ja yhä kasvavasta kiinnostuksesta luontomatkailuun että samalla heidän korkeista odotuksistaan, mitä tulee matkailijoiden käyttämien palvelujen laatutasoon. Ensi vuoden alusta tämä ostovoima on tarjolla meidän kotivaluutassamme.

Tähän liittyen kannattaa vielä mainita eräs kehityssuunta, jolla on myös merkitystä matkailuelinkeinon kannalta. Euroopan komissio ja Euroopan keskuspankki ovat jo pitkään olleet huolestuneita siitä, että maksuliikenne euroalueen maiden välillä on liian hankalaa ja kallista. Tämä ei ole sopusoinnussa sen kanssa, että euroalueen pitäisi joka suhteessa muodostaa yksi yhtenäinen markkina-alue jolla kansallisilla rajoilla ei saisi olla merkitystä. Euroopan komissio ja Euroopan keskuspankki työskentelevät parhaillaan voimakkaasti sen puolesta, että pankkien kautta tapahtuva maksaminen euroalueen maiden kesken tulisi yhtä helpoksi ja edulliseksi kuin maksaminen yhden maan sisälläkin. Tässä suhteessa ei Suomi eivätkä muutkaan euromaat ole vielä valmiita yhteisen rahan käyttöön sillä tavalla kuin on tarkoitus.

Jo pari vuotta sitten eurojärjestelmään kuuluvat keskuspankit määrittelivät kuuden tavoitteen luettelon, jolla pyritään kannustamaan maasta toiseen maksuja välittävien järjestelmien kehittämistä euroalueella. Keskuspankit vetosivat pankki- ja maksupalvelusektoriin, jotta tavoitteet olisi täytetty viimeistään silloin, kun eurosetelit ja -kolikot tulevat liikkeeseen vuoden 2002 alussa.

Jotakin edistystä onkin tapahtumassa. Esimerkiksi yhteinen eurooppalainen tilinumero eli kansainvälinen pankkiyhteyskoodi on tulossa käyttöön EKP:n ja eurooppalaisten pankkiyhdistysten suositusten mukaisesti, ja se tulee mahdollistamaan täysin elektronisen maksujen välityksen koko euroalueella. Lisäksi EKP on viime vuonna julkaisemassaan vähittäismaksujärjestelmän edistymisraportissa kiirehtinyt eurooppalaisia pankkeja ottamaan ensi vuonna käyttöön yhtenäisen kansainvälisen maksuliikennetuotteen, eurooppalaisen maksumääräyksen, joka standar-

disoisi tilisiirtopalvelun ja sen hinnoitteluperiaatteet koko euroalueella. Tämäkin tulee toteutuman, eikä sen merkitystä ei pidä aliarvioida, joskin se seikka, että maksumääräyksen standardointi koskee vain paperipohjaisia tilisiirtoja (ei elektronisia), on suomalaisesta näkökulmasta katsoen liian vaatimatonta.

Nämä mainitsemani uudistukset helpottavat tilisiirtoja teknisesti. Toinen ja vaikeammin ratkaistava kysymys on maksamisen kalleus, koska varsinkin pienissä ja keskiuurissa maksuissa rahan lähettäminen on vielä nykyäänkin, liki kolme vuotta rahaliiton muodostamisen jälkeen, kohtuuttoman kallista. Toistaiseksi tässä asiassa on koetettu edetä painostamalla Euroopan pankkeja alentamaan kansainvälisen maksuliikkeen tariffeja, mutta varsinkin komissio on myös ollut kiinnostunut sellaisen asetuksen säätämisestä, joka suorastaan kieltäisi pankkeja hinnoittelemasta kansainväliset maksut kalliimmiksi kuin vastaavat kotimaiset.

Tällaiseen hinnoittelua ohjaavaan määräykseen liittyy omat ongelmansa, joita en lähde tässä yhteydessä tarkemmin käymään läpi, mutta on selvää, että tämä asia ei tule siirtymään pois päiväjärjestyksestä ennen kuin maksamisen hinnat on tavalla tai toisella saatu sellaisiksi, että ”yksi raha – yhdet markkinat” on todellisuutta myös tällä sektorilla. Kansainvälisen maksamisen halpenemisella on suuri merkitys pienyritysten toiminnalle yleensäkin, mutta erityisesti se helpottaa loma-asuntojen vuokraamista suoraan ulkomailta käsin. Tämä on tietenkin vain yksi, mutta mielestäni kiinnostava esimerkki siitä, kuinka yhteinen raha voi tukea elinkeinoelämää aivan konkreettisesti mikrotasolla.

* *

Kuka euron käyttöönotosta lopulta hyötyy? Pankit vai suurteollisuus? Sijoittajat vai luotonottajat? Rintamaat vai reuna-alueet? Yhteisen rahan käyttöönoton kestävin ja varmin seuraus on Euroopan laajuisten markkinoiden syntyminen ei vain suuryritysten tai pankkien kesken, vaan aivan ruohonjuuritasolle saakka. Tässä mielessä ilmeisin hyötyjä on tavallinen kuluttaja, jonka eduksi kiristytvä hinta- ja laatukilpailu toimivat. Hyötyjiä ovat myös ne yrittäjät, jotka ovat askelen muita edellä innovatiivisuudessa, laadussa ja Euroopan laajuudessa markkinoinnissa.

Suomalaiset ovat viime vuosina aivan tavattoman nopeasti oppineet toimimaan tehokkaasti eurooppalaisissa ja kansainvälisissä ympyröissä, ja samalla osoittaneet olevansa valpasta ja idearikasta kansaa. Suomalaisella kuluttajalla ja suomalaisella elinkeinoelämällä on tästäkin syystä kaikki perusteet nähdä euron tulo myönteisenä muutoksena ja haasteena.

Mitä tulee rintamaiden ja reuna-alueiden väliseen suhteeseen, pidän euroa tässä suhteessa ”suurena tasoittajana” joka antaa pitkälti samat rahoitukselliset ja markkinointi lähtökohdat yrittäjille riippumatta siitä, onko sijaintipaikkana Keski-Euroopan ydinalue tai Lappi tai vaikkapa Irlanti. Ne haitat, joita oman valuutan ja omien rahoitusolojen ”eksoottisuudesta” ennen aiheutui kansainvälisessä toiminnassa, ovat nyt poistumassa, ja kilpailun lähtökohdat siltä osin ovat tasoittumassa. Reuna-alueiden taloudellinen menestys näissä oloissa vaatii kunkin alueen oman erityisluonteen ja edellytysten oivaltamista ja sen näkemistä kansainvälisen asiakkaan näkökulmasta. Tämä on Lapissakin selvästi hyvin ymmärretty, ja onneksi Lappi on oma olemainen maakuntansa myös euroaikana.